

Blik op... vrijheid van meningsuiting in Egypte Roep om verandering. Hoe het mobieltje een revolutie in Egypte veroorzaakte.

Gebruikt u wel eens Facebook op uw mobiel? Om een revolutie mee te beginnen?

De Arabische wereld staat in brand – overall maatschappelijke protesten. Wat was de lont in het kruitvat? Waardoor gingen ineens tienduizenden jonge demonstranten de straat op om te protesteren tegen hun regeringsleiders? En dat na jaren van bange stilte? Het antwoord: geavanceerde telecommunicatie en technologie.

Sterker nog, de massale protesten op het Tahrirplein in Cairo begonnen met een Facebook-pagina: *"We are All Khaled Said"*. Een pagina waarop het geweld van de Egyptische politie aan de kaak werd gesteld. Het bericht verspreidde zich als een lopend vuurtje en zorgde voor enorm veel activiteit op het internet met videolinks op YouTube en talloze berichtjes via Twitter waarin Egyptenaren werden opgeroepen de bres op te gaan voor vrijheid en mensenrechten. In de daarop volgende weken gebruikte de jeugd in het hele land hun mobieltje en internet om vreedzame demonstraties te organiseren. Demonstraties die uiteindelijk op 11 februari 2011 een einde maakten aan het dertigjarige regime van president Hosni Mubarak.

Kent u dat: de lijn is dood of het internet valt weg? Omdat de overheid u de mond wil snoeren?

Terwijl dramatische gebeurtenissen zich voordeden, trok de Egyptische overheid de stekker uit het telecommunicatienetwerk. De dissidenten moesten worden opgespoord en de demonstranten moesten onder controle worden gebracht – onder het mom van bescherming van de openbare orde en veiligheid. Uit het volgende chronologische overzicht blijkt hoe ver, diep en snel de overheid ging om deze belangrijke bron van informatie aan banden te leggen:

- **25 januari:** de veiligheidsdienst blokkeert Twitter na oproepen om samen te komen op het Tahrirplein.
- **26 januari:** Facebook wordt afgesloten en de eerste kritische mensen worden gearresteerd.
- **28 januari:** het internet en alle mobiele telecommunicatie worden platgelegd. De auteur van de Facebook-pagina *We Are All Khaled Said* wordt opgepakt.
- **29 januari:** mobiele telefonie mag weer, maar sms'jes in Egypte worden geblokkeerd (behalve naar buitenlandse telefoonnummers).
- **30 januari:** via alle belangrijke mobiele telefonienetwerken worden sms-berichten gestuurd waarin *"eerlijke en loyale mannen"* worden opgeroepen om *"de verraders en criminelen te confronteren, maar ook onze mensen en eer te beschermen"*. Was getekend *"Zij die van Egypte houden"*. Al snel wordt duidelijk dat de Egyptische geheime dienst achter de campagne zit.
- **2 februari:** het internet werkt weer, maar sms'en kan nog steeds niet. De geheime dienst stuurt nog meer berichten.
- **5 februari:** alle internet-, spraak- en sms-diensten werken weer.
- **11 februari:** Mubarak treedt af.

In een luttele tweeënhalve week is het politieke geluid in Egypte totaal veranderd. En dat dankzij de centrale rol van telecommunicatie en technologie in deze strijd voor vrijheid van meningsuiting: de vrijheid om bijeen te komen en een eigen politieke mening te uiten. Ook duidelijk was het probleem waar telecom- en technologiebedrijven mee geconfronteerd zien als de voornaamste belanghebbenden (klant en toezichthouder) recht tegenover elkaar komen te staan. En het bedrijf tussen twee vuren zit.

F&C: een geschiedenis van actief aandeelhouderschap voor vrijheid van meningsuiting en privacy

F&C had deze mogelijkheid al veel eerder signaleerd, in het in 2006 gepubliceerde rapport met de titel [Access, Security & Privacy in the Global Digital Economy](#). In dat rapport staat een overzicht van de belangrijkste bedrijfsrisico's voor telecom- en internetbedrijven. Dit betreft o.a. de gevaren voor de vrijheid van meningsuiting en privacy en het recht van klanten en medewerkers op de zekerheid van de eigen gegevens. De recente gebeurtenissen hebben daarnaast de financiële gevolgen van maatschappelijke onlusten duidelijk geïllustreerd: volgens het blad Forbes zijn de bewuste bedrijven door de onderbrekingen in Egypte voor \$ 110 miljoen aan inkomsten misgelopen.

Sinds de publicatie van het rapport in 2006 is F&C met ruim 14 bedrijven in de sectoren telecommunicatie, media en technologie in gesprek gegaan over de vraag hoe zij de gesignaleerde risico's beheersen. We hebben een lijst met meer dan 20 maatstaven voor 'good practice' aangereikt en aangedrongen op een kader en interne beheersingsmaatregelen om met dit soort risico's om te gaan. F&C heeft daarnaast samen met diverse andere belanghebbenden en deskundigen op het gebied van vrije meningsuiting en technologie gewerkt aan een verzameling sectornormen. Het resultaat werd in 2007 geïntroduceerd: het [Global Network Initiative \(GNI\)](#), een samenwerkingsverband voor de bescherming en stimulering van vrijheid van expressie en privacy in de sector informatie- en communicatietechnologie. In januari 2010 waren drie ondernemingen lid van het GNI (Google, Microsoft en Yahoo) naast een aantal beleggingsmaatschappijen, ngo's op het gebied van de mensenrechten en beleggers.

Ondanks enig contact met telecomaانبieders toen het GNI werd ontwikkeld en diverse pogingen om ze te bewegen zich alsnog bij het initiatief aan te sluiten, had in januari 2011 nog geen enkele telecomaانبieder voor lidmaatschap gekozen. Uit de recente gebeurtenissen in Egypte is maar al te duidelijk geworden in wat voor lastig parket telecomexploitanten zich ineens kunnen bevinden. En ook hoe belangrijk het is dat de sector de handen ineenslaat en met een gecoördineerde reactie komt, vergelijkbaar met die voor internet- en softwareaanbieders onder het GNI.

De oude regels werken niet meer, wat staat bedrijven te doen?

Hoe kan de actieve belegger ondernemingen helpen zich voor te bereiden op risico's die alleen maar toenemen?

De Europese telecomreuzen Vodafone en France Télécom hebben mobiele activiteiten in Egypte. Beide hebben aan den lijve ondervonden hoe staatsinterventie in een politieke crisis de vrijheid van expressie lamlegt en de omzet bedreigt. Het antwoord op onze vraag is echter een stuk minder eenduidig. Vooral als er op de basale vraag "Wie heeft hier de leiding?" niet echt een duidelijk antwoord meer is.

Na al deze gebeurtenissen heeft F&C de intensiteit van de contacten met telecom- en technologiebedrijven flink opgevoerd. Natuurlijk zijn dit lastige omstandigheden om mee om te gaan, maar het is niet onmogelijk om ze te zien aankomen en zich daarop voor te bereiden. We hebben de discussie vooral toegespitst op belangrijke speerpunten van goed bestuur en interne controlesystemen, waarbij onder andere de volgende vragen zich aandienen:

- Wie bepaalt of de onderneming voldoet aan de eisen van de overheid als dat een ethisch dilemma oplevert (bijvoorbeeld in de vorm van het netwerk afsluiten, staatsinformatie verspreiden of privégegevens over klanten overhandigen)? Hoe wordt die beslissing genomen?
- Heeft de Raad van Bestuur in zo'n geval het laatste woord of is de lokale werkmaatschappij aan zet?

- Hanteert de onderneming een kader om te bepalen of een verzoek een juridische verplichting is danwel of het om een politiek verzoek gaat? Wie bepaalt dat en hoe wordt de bedrijfsleiding op de hoogte gesteld? Welke juridische verplichtingen dienen zich in beide scenario's aan?
- Hoe weegt het bedrijf de risico's af van de druk die er lokaal op de medewerkers wordt uitgeoefend als er niet aan de eisen van de overheid wordt voldaan, tegenover de schending van de privacy en mensenrechten van de klant als het bedrijf doet wat er van overheidswege wordt opgedragen?

Het antwoord op dergelijk indringende vragen is zelden eenvoudig. Maar het is wel beter om die vragen al vroeg te stellen, namelijk voordat er een crisis uitbreekt. De continuïteitsplannen kunnen dan tenminste klaarliggen en er kan dan zo effectief mogelijk worden gereageerd. De politieke onrust grijpt steeds verder om zich heen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika (en er wordt op het internet al gefluisterd over een Chinese Jasmijn-revolutie). Telecom- en technologiebedrijven kunnen het zich niet veroorloven om niets te doen en domweg af te wachten of er iets gebeurt. F&C blijft actief in gesprek gaan met ondernemingen die te maken hebben met risico's op het gebied van vrijheid van expressie.